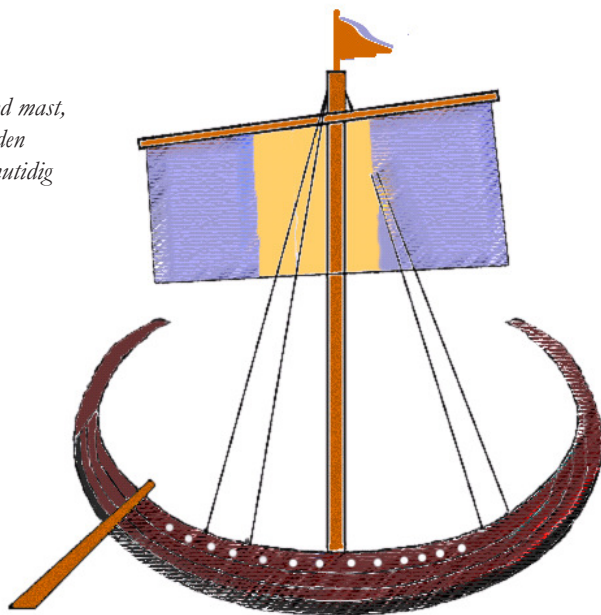


# Sparlösa-stenen

I Västergötland lidt sydøst for Täng og Håle findes *Sparlösa-stenen* - Vg 119 - ved Sparlösa kirke. For størsteparten er stenen ristet af den ældste type urnordiske runer - med en enkelt linje ristet i 16- type kortkvistruner, der generelt gik ud af brug omkring år 1000. Billedsiden viser bl.a. en tidlig tegning af et *klinkbygget* vikingskib med mast, rigning og sejl. Stævnene er lange og højt svungne og skibet er forsynet med sideror. I øverste bordgang er vist 13 årehuller.

Forfatteren Ingemar Nordgren har fornylig foreslået at Sparlösa-stenen oprindeligt var en kristen billedsten fra den sidste del af det 7. årh. og at runerne skulle være tilføjet senere. Runologer har tidligere dateret stenen til 800-tallet.

*Skibet fra Sparlösa-stenen med mast, rigning og sejl - her gengivet i den originale ristning - tilsat lidt nutidig grafik.*



Ingemar Nordgren (2009) har i artiklen "*A New Interpretation of the Depictions on the Sparlösa Rune Stone in Sweden*" fortolket billedsiden af Sparlösa-stenen på en meget utraditionel og spektakulær måde. Ifølge artiklen kunne "*ballen*" være et mausoleum af Teoderik i Ravenna, der har visse ligheder i konstruktionen og "*skibet*" - der skønnes ristet i det 7. årh. - skal tolkes som halvmånen, et symbol på Jomfru Maria. Forfatteren foreslår samtidig at Dorestadmønterne med skibsmotiv refererer til samme symbol. Argumentationen ledsages af en meget illustrativ billedside.

## Skibsbanneret

En lidt usædvanlig detalje er skibets banner i toppen af masten. Flag indgår sjældent i afbildninger af vikingetidens skibe - enten på runesten eller på mønter. Kun i få tilfælde findes beretninger om brug af krigsflag i forbindelse med vikingernes togter.

*"I slaget tog de (briterne) også det banner, som de kalder "Ravnen". Det hedder sig nemlig, at tre søstre af Inguar og Ubbe, døtre af Lodbrog, vævede dette banner og udfærdigede det i en middagstid. Man siger også, at hvert et slag, hvor dette hærtegn føres frem i spidsen, der da, om de skal vinde sejr, midt på tegnet viser sig ligesom en levende ravn, der flakser med vingerne, men skal de først siden ved lejlighed vinde sejren, da hænger fuglen nu lige ned. Det har ofte slået til."*

*Biskop Asser, død 909-10.*

Ovenstående beretning refererer fra biskop Assers bog om kong Alfred. Ravnebanneret var ikke omtalt i den kopi af krøniken, som Asser anvendte som forlæg, men blev senere overført fra St. Neots Annaler, der har fået historien med. Oprindelsen til sagnet om ravnebanneret er ikke nøje kendt, men må søges på nordisk grund. Det omtales i *Encomium Emmae*, kap. 9 og kendskabet til banneret synes at have haft stor udbredelse.

I Ethelweards Krønike står følgende -

*“Der blev taget det krigsflag, som de kalder »Ravnens«”.*

Det slag, der refereres til, er slaget ved borgen Cunwit år 878, hvor der fortælles om 800 faldne vikinger.

Ravnebanneret kan med en vis sikkerhed knyttes til Lodbrog-slægten, da både Olaf Cuaran og dennes fætter Olaf Guthfrithsson anvendte banneret samt raven som symbol.

*Mønt præget af Olaf Cuaran. Mønten viser en trekantet fane, Ravnebanneret. På bagsiden ses tre skjolde.*

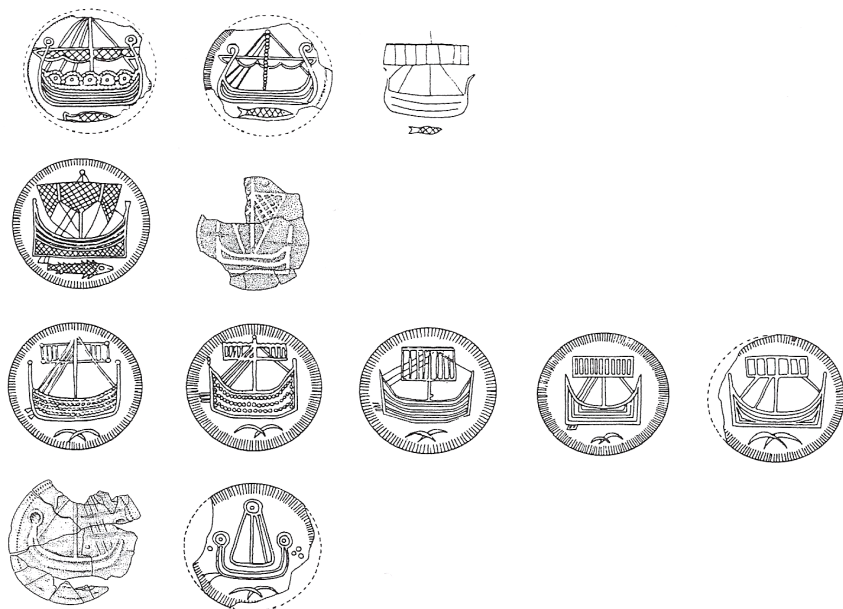


*Mønt præget af Olaf Guthfrithsson der var fætter til Olaf Cuaran. Mønten viser ravnens som symbol.*

### Dorestad - & Hedebymønter

Dateringen af Sparlösa-stenen til 800-tallet passer godt sammen med skibsmotiverne på Hedeby mønterne. Mønterne var den tids reklamer og en ny skibskonstruktion var et interessant motiv. De første frisiske mønter med skibe fra Dorestad er fra perioden omkring år 790-800 og de danske - Hedebymønterne - dateres til den første fjerdedel af 800-tallet. Hedebymønterne er danske efterligninger.

Harald Klaks far - Halvdan - søgte år 807 asyl med hele familien hos Karl den Store. Samme Harald Klak blev medregent i Sønderjylland årene 819-22 og senere 825-26 og regnes for ophavsmand til mønterne i Hedeby med skibsmotiver.



**Ole Crumling-Pedersen** (1997) har i artiklen "Skibsfundene fra Hedeby" behandlet møntfundene samme sted. De fleste er fundet i Birkas grave og andre dele af Skandinavien, men endnu aldrig i Hedeby. Crumling-Pedersen refererer til den svenske numismatiker Brita Malmers arbejde (1966) med at klassificere mønterne og denne har påvist at de kan dateres til den første fjerdedel af 800-tallet. En undersøgelse af forbillederne for de danske mønter er udført af norske Kolbjørn Skaare (1964), der mener at skibsmotiverne skal søges i tidligere mønter slået i Dorestad og Quentowic.

*Ny-klassificering af Hedebymønter med skibsmotiv. Crumlin-Pedersen 1997.*

## Skibskonstruktionen

Det vides ikke præcist hvornår sejlet på vikingskibene blev indført - men ifølge Frans Arne Stylegar (2009) findes der flere gode indikationer.

*Kvalsundskibet* i Sunnmøre i Norge er dateret til 690-700 e.kr. længde 18 m, bredde 3,2 m, roskib med 10 par årer. Skibet var udstyret med køl.

*Storhaugskibet* Avaldsnes, Nord-Karmøy i Norge dateret til 771 e.kr. med en estimeret længde på 23-27 m. Skibet var bygget som et roskib uden spor af mast.

*Grønhaugskibet* fra Karmsund i Norge er dateret til 780 e.kr. med en længde på 15 m. Der var intet spor af en mast og skibet vurderes til at være et roskib.

Grønhaugskibet er det yngste rene roskib man har kendskab til og er således 40 år ældre end Osebergskibet, som er det ældst kendte egentlige sejlskib.

## Konklusion

Sammenholdes dateringen af skibsmotiver på mønter med den kendte udvikling indenfor skibskonstruktionerne i Norden - må udviklingen fra årer til sejl være foregået i perioden 780-820. Skibsmotivet på Sparløsa-stenen kan derfor ikke være fra 600-tallet, da den viste skibskonstruktion - med mast, rig og sejl - endnu ikke var kendt på den tid.

9. juli 2010 Karsten Krambs.

Se artikel og billede af runestenen i '*Valdemar II's godser i Swecia*' side 6-7.